

La bloc

Literatura română contemporană și cu precădere proza autohtonă se situează sub o zodie a gravității. E aproape frapant contrastul dintre eul biografic, lumesc al câte unui autor (simpatic, chefliu, boem, colporteur de bârfe, Mitică întreg) și eul creator al aceluiași, mergând în siajul temelor fundamentale, construind parabolic și adâncindu-se, cu temeritate a scafandului, în abisurile ființei umane. Comunismul a avut asupra scriitorilor noștri autentici un efect al **majusculei** tematice și problematice: o angajare inversă, explicită sau subversivă, apropiie, în proza postbelică, autori foarte diferiți artistic precum Marin Preda și Nicolae Breban, Augustin Buzura și George Bălăiță, Sorin Titel și Ion D. Sîrbu, D.R. Popescu și Gabriela Adameșteanu. Umorul, cât a fost, s-a deplasat în spectrul absurdului calculat (Teodor Mazilu) sau înspre cupletele teatrului de revistă și episoadele din **Tanța și Costel** a lui Ion Băieșu. Nu e foarte ușor să râzi, cu toată inima, în comunism. Dacă dăm deoparte lunga serie orală de bancuri și anecdote (haz de necaz făcut între prieteni, cu glas mic), vom constata un și mai impresionant culoar dramatic-tragic, deschis după anii '50, ai euforiei propagandistice, și prelungit, surprinzător, în proza postrevoluționară. De la Dan Stanca la Al. Ecovoiu și de la Răzvan Petrescu la Radu Aldulescu, zâmbetul se transformă în grimasă, în rictus de scârbă existențială și sadism scriptural. Cearcănul scriitorului se păstrează și e chiar accentuat de noile, multiple mizerii sociale.

Pe acest fundal de colorit realist, naturalist, expresionist, se văd și mai bine – ca niște chibrituri scăpate pe o gresie întunecată – excepțiile de la regulă: cele câteva cărți scrise pentru "simpla" înseninare a cititorului. **Simion liftnicul***, romanul "cu îngeri și moldoveni" al lui Petru Cimpoeșu, intră în această categorie subțire și **ușoară**, autorul urmărind nu altceva decât să delecteze, să bucure un public cât mai larg. De precizat de la bun început că un asemenea obiectiv, mai ambițios și mai greu de atins decât pare la prima vedere, nu are nimic de-a face cu țintele joase ale paraliteraturii și ale mizerabilelor **sitcom**-uri românești ce au înflorit, în ultimii ani, pe ecranele televizoarelor. Nimic din pasta groasă a stilului suburban, a omniprezentelor aluzii sexuale și a glumelor care te fac să plângi nu trece, din realitatea noastră mediatică, în paginile acestui delicios roman, redactat cu talent, spirit și vervă scriitoricească. Mai mult, prozatorul reușește să rămână proaspăt pe tot parcursul cărții, malaxarea și prefirarea personajelor, în hățușul intrigii, fiind făcute cu o remarcabilă tehnică a obținerii efectului comic. Căci nu atât situațiile înfățișate ne provoacă râsul (uneori, cu lacrimi), cât unghiurile deschise cu dexteritate de autor în lumea, familiară, a vieții cotidiene la bloc.

Într-un bloc cu opt etaje de pe strada Oilor (fostă Euler) din Bacău, se întâmplă destul de multe lucruri, dacă are cine să le observe și să le relateze. Doamna Pelaghia, de la etajul doi, de ani 37 și măritată cu un Costică neproblemat, e îndrăgostită de un bărbat pe care naratorul aruncă un vâl de mister onomastic: "domnul al cărui nume îl trecem sub tăcere". Factorul de complicație al Pelaghiei nu îl reprezintă nici soțul mai sus menționat, nici părinții (doamna Alis, femeie cu o largă experiență a vieții, și domnul Vasile, care umblă să-și facă un partid), ci propria credință, o religiozitate curată, contrariată de impulsurile adulterine. Gaz peste focul inimii toamnă domnul al cărui nume îl trecem, de nevoie, sub tăcere, angajat la o firmă de calculatoare și emitent al unor discursuri zăpăcitoare prin anvergura intelectuală: "Dumneaei se ferea să vorbească despre Dumnezeu, neștiind propriu-zis despre ce ar vorbi. Dar el, vai Doamne, ce fel îndrăzneț de a spune asemenea lucruri, îi provoca fiori de teamă! Bunăoară, cum să afirmi despre Iisus Hristos că El este INTERFAȚA? Și totuși, domnul

al cărui nume îl trecem sub tăcere nu numai că făcu această afirmație, ci o și dezvoltă, comparând Sfânta Treime cu un calculator în care hardul ar fi Dumnezeu-Tatăl, softul, Duhul Sfânt, iar Iisus, interfața. – De fapt, ce înțelegem prin interfață? întrebă apoi. Și răspunse tot el: mai întâi, o intersecție în care fiecare sistem își conservă proprietățile, rămâne el însuși, dar transmite și «dincolo» mesajul său. Interfața se află la limita interioară a două sisteme, este chiar marginea lor interioară comună, locul unde fiecare îl învăluie pe celălalt. Iisus este intersecția universului divin cu cel uman. Din această perspectivă, evreii au ales bine răstignirea pe cruce, care e tot o intersecție. Dintr-un alt punct de vedere, nu: crucea e o intersecție plană, în spațiul euclidian. Or, ea ar trebui reprezentată în hiperspațiu, unde intersecția nu s-ar mai produce într-un punct, ci ar genera un nou spațiu. Iisus este ca intersecția vinului cu apa, Dumnezeu și om deplin." (p. 134).

Pandantul acestui filozof al computerului este elevul genialoid Temistocle, care, la numai 13 ani, dă la școală răspunsuri de o profunzime ce o tulbură pe tânăra sa profesoară de limba și literatura română, domnișoara Zenovia Sempronian. Băiatul o iubește în taină, în timp ce ea îi acordă respectul datorat unui om matur, păstrându-și sentimentele feminine pentru un expert în tehnica yoga, Nicostrat – poreclit Zăvorâtul într-un mod oximoronic, dat fiind că ușa lui, de la etajul opt al blocului nostru, nu e niciodată încuiată. Pe aceeași scară găsim, la diferite etaje, personaje la fel de succulente: Eftimie, tânărul profesor de biologie, părăsit de soție și aflat, de atunci, în degradingoladă; domnul Anghel, un funcționar model, chinuit de mâncărimi insuportabile și de o nevastă echivalentă cu o pedeapsă (scena dintre ei e însă îngroșată, singura deficitară în ansamblul romanului); domnul Toma, care ascultând emisiunile BBC și-a dezvoltat un spirit obiectiv, pătrunzător, mergând până la esența fenomenelor socio-politico-economice, dar e păcălit ca un nățăflet de o fătuță volubilă, vânzându-i produse "gratuite" în sistemul Multi-Level-Method; domnul Elefterie Popescu, un fanatic al sistemelor de loterie și un perdant absolut, exact ca ilustrul său antecesor caragialian; domnul Ilie, membru al formației muzicale Prietenia, care își repară trudnic motocicletă personală, de-a lungul întregului roman; în fine, dar nu în ultimul rând, domnul Ion-șeful-de-scară, fost electrician la Securitate, actualmente pensionar, zbătându-se neconținut pentru mai buna derulare a activităților din spațiul locativ.

Blocul îi cuprinde pe toți aceștia, și pe alții încă, atrăgând ca un magnet eroi cu și fără ghilimele, rude și prieteni ai locatarilor-proprietari, tinere vizitatoare ale yoginului de la opt și fetițe cuminți, care vin să se joace aici la scară, pentru că la blocul lor "le bate Ciprian". Autorul face din acest spațiu totodată privat și comun axul cărții sale, intersectând tipologii diverse și traiectorii individuale într-un mare stup zumzăitor, cum sunt puzderia pe întinderea patriei noastre. Moștenirea ceaștistă s-a păstrat nu doar sub această formă a colosului din prefabricate cu sute de apartamente, ci și în sufletele și mințile oamenilor, disputați între vechile plăceri (statul degeaba la serviciu și frenezia participării la cozi) și cele mai noi, aduse de așa-zisa economie de piață funcțională, din regimul democrației originale. Tranziția, eterna tranziție, îi apasă până la strivire, dar le lasă și supape (**talk-show**-uri pasionante, serialul interminabil **Santa Barbara**, postul BBC în întregul lui, jocul Caritas, navigarea pe internet, activitatea civică și politică), fiecare personaj reacționând în felul său la unul sau altul dintre stimuli și înfățișând astfel, **volens-volens**, o fațetă a lumii atât de diverse, de peștrițe în care trăim. Sau de care ne lăsam trăiți. Inteligența prozatorului este de a alterna, o dată cu scenele savuroase,

experiențe diferite ieșite, în fond, dintr-un același trunchi, dintr-un mental colectiv puternic, decisiv. Chiar și exotul yogin exprimă, până la urmă, ethosul național. Cum așa? Lecțiile lui pornesc ca la carte (**Kama-Shastra, Chatushshashti...**): "întrucât, după clasificarea învățatului Babhravya, domnișoara Zenovia făcea parte din categoria femeilor **mrigi** («căprioară»), datorită **yoni**-ului de mică profunzime, iar potrivit aceleiași clasificări, domnul Nicostrat era «cal», grație **linga**-ului său prelung și noduros, uniunea lor fiind din categoria foarte înaltă, poziția larg deschisă s-ar fi presupus a fi cea mai indicată, dar dumneaei ar fi preferat totuși «fenta bambusului». Mai târziu, în cursul unor ședințe suplimentare, obținute de asemenea anumite cunoștințe despre «poziția crabului», «poziția suspendată» și «săritura tigrului», putând face unele observații personale referitoare la avantajele și dezavantajele fiecăreia. Legat de toate acestea, nu lipsită de dificultate s-a dovedit a fi învățarea diferitelor moduri de a lovi și a sunetelor siflante (**sit**) recomandate într-o situație sau alta. La început, totul părea într-adevăr foarte dificil, însă cu timpul, dovedind răbdare și perseverență, obținute rezultate mai mult decât acceptabile. Cel puțin, domnul Nicostrat o asigură că însușirea sunetelor tunătoare și gungurite era aproape perfectă, rămânând să le mai exerseze pe celelalte: **him, phut, phat și sut**. Dar pentru a-l cita încă o dată pe Babhravya: «Regulile din **Shastra** se pot aplica doar atâta timp cât pasiunea bărbatului este potrivită; dar, o dată pomită roata iubirii, nu mai există nici **Shastra**, nici reguli.» (pp. 107-108). După cum se poate vedea, teoria este reformată și reformulată de practică, iar practica are determinările ei, dureroase pentru o fire sensibilă precum cea a domnișoarei Zenovia Sempronian: "la ultima întâlnire, tocmai în timp ce se îmbrăcau, dumnealui făcuse cam fără ocolișuri observația deloc oportună că: «Sentimentele pe care le nutrim reciproc sunt o problemă, iar taxa pentru cursurile de yoga o altă problemă. Să nu le amestecăm.» Ceea ce pe dumneaei o rănise profund." (p. 193).

Savoarea romanului e dată de utilizarea dexteră a unor limbaje și registre verbale distincte, asociate după rețeta cocktailului Molotov. Contrastul dintre exprimarea savantă a eruditului narator și intervențiile de un mahalagism variabil ale unor personaje are efecte comice garantate. Nu mai puțin, umorul benign, cu o notă de duioșie, vine din raportarea eroilor, a existenței lor, la o **cotă verbală** (să-i spunem astfel) mai înaltă, care îi amețește. Cu siguranță Petru Cimpoeșu l-a citit foarte atent pe Caragiale; se vede aceasta nu numai din rescrierea creatoare, postmodernă, a nuvelei **Două loturi**, ci și din explorarea cu bune rezultate a ființei de hârtie, de sintagme, de cuvinte ce sălășluiește în câte un personaj. Jupân Dumitrache și Nae Ipingscu citeau **Vocea patriotului național** și se scărpinau, de scrisul "adânc", parcă direct pe scoarța cerebrală. Domnul Ion-șeful-de-scară se uită la **talk-show**-uri și îi place atât de mult răspunsul unui politician ("Problema pusă de dumneavoastră este foarte importantă, este o problemă cu adevărat serioasă și care cred că merită un răspuns."), încât o notează în caietul său de idei pentru a o folosi în proxima ședință. Doamna Pelaghia simte o amorțeală plăcută de fiecare dată când domnul al cărui nume îl trecem sub tăcere îi expune teoriile sale toffleriene asupra lumii

contemporane; iar domnul Toma, care ascultă cu evlavie BBC, își rafinează limbajul cu neologisme (**cutumă, circumspect**) asigurându-se că le folosește în contextul potrivit. Frazeologia politică și fluxul de imagine și informație venit din **mass-media** lovesc în plin structura fragilă a eroilor lui Petru Cimpoeșu, făcându-i robi fericiți ai actualității, ai ultimei știri, ai "evenimentului zilei". Astfel că, atunci când un eveniment cu adevărat extraordinar se întâmplă în propriul lor bloc de pe strada Oilor (fostă Euler) din Bacău, ei nu îl percep ca atare decât după o anumită perioadă de cântărire, reflecție și acomodare.

Ce se întâmplă? Simion, cizmarul de la parter, înnebunit ani întregi de izbitorul ușii liftului, se blochează în el, la etajul opt, după o miraculoasă vizită a unui înger. Elevația lui Simion anulează funcția standard a elevatorului, locatarii proprietari neînțelegând ce s-a petrecut. Numai autorul, făcându-ne satisfăcut cu ochiul, numără zilele – și capitolele – după o contabilitate "biblică", de la... moartea liftului, conștientizată cu o mică întârziere de personaje: ziua întâi (adică a treia), ziua a doua (adică a patra) ș.a.m.d.

Daniel Cristea-Enache

Simion cizmarul devine treptat Simion liftnicul, un îndrumător spiritual pentru colegii de bloc, iar aceștia vin, tot mai mulți, să-l asculte și să-i ceară sfatul, aducându-și scăunele pe palierul de la ultimul etaj și simțindu-se bine ei între ei, ca apostolii lui Iisus. Tot mai puțini se simt deranjați de blocarea liftului, "curentul pro-Simion" prinzându-l, în turbionul lui, inclusiv pe domnul Ion-șeful-de-scară, cu tot cu regulamentele sale de ordine interioară. Transcendentul se însinuează în cotidian, după cum locatarii din blocul băcăuan împlânzesc țăriile Divinității cu reprezentările lor de buni familisti și nefamilisti. Chiar Simion liftnicul, în sănătoasă tradiție națională, **le mai și potrivește**: "Unii mai deștepti, printre care domnul Artemie, de la șapte, au făcut observația, de altfel justă, că dacă întâmplarea aceasta s-a petrecut înainte de Noe, atunci încă nu era pe lume poporul lui Israel, care a apărut din Isaac, fiul lui Avraam, și nici icoana Maicii Domnului nu putea fi scoasă din templu, fiindcă era înainte de Hristos și pe atunci nu existau icoane. Simion însă le-a răspuns: «Ei, ce să vă fac, nu poate un singur om să le știe chiar pe toate!»" (pp. 258-259).

Umorul autorului merge mână în mână cu finețea lui psihologică, Petru Cimpoeșu făcând și din cele mai mici schimburi de replici ori gesturi ale moldovenilor săi tot atâtea fire și noduri caracterizante, persistente în memoria cititorului. Pentru a da un ultim exemplu, șeful de scară, fostul electrician la Secu, ori de câte ori urcă la etajele superioare ale blocului, "simte un fel de timiditate, are impresia că s-ar afla într-o țară străină. Chiar și oamenii de la aceste etaje i se par ciudați – evită, pe cât posibil, conversațiile prea lungi cu ei." (p. 72). Urcați la ultimul etaj al blocului dumneavoastră (în caz că nu locuiți acolo, ca Nicostrat-Zăvorâtul și bunica lui Temistocle) și verificați, pe cont propriu, straniețea senzației încercate de către domnul Ion.

S-ar putea face un excelent serial de televiziune după acest roman de irezistibil umor locativ și metafizic; și atunci, nu doar publicul mai restrâns al cititorilor, ci și acela, uriaș, al consumatorilor de imagine (toate Elemosinele și toți Anghelii din țară) ar putea urca pe scări, cu pasul greu, dar cu inima ușoară, către miracolul dumnezeiesc de la etajul opt.

* Petru Cimpoeșu – **Simion liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni**, 296 p., Editura Compania, București, 2001.